

сприймав цю справу так, ніби судовий розгляд проводиться в чийось приватних інтересах – хай нині його надихне думка, що заборона скоювати подібні злочини послужить на благо всьому суспільству, неначебто розв'язувалася справа загальнодержавного значення...» [4].

Згідно Томи Аквінського свобода витікає з раціональності, котрапритаманна людині “за природою”. Щоб досягти спільного блага, людина повинна йти за задумом власної розумної природи, котра обумовлює її свободу волі. При цьому людина мусить керуватись предвічним законом, ідеєю божественної премудрості, котра призначена для управління усіма діями і рухами. Предвічний закон не може бути пізнаний у всій його повноті людиною, вона може пізнати лише його випромінювання. Тому природний закон є відбитком предвічного закону в людині. Всі істоти несуть насобіцей відбиток, але різним чином. Відбиток вічного закону на людині є глибшим і більш явним, ніж на інших створіннях природи – тому людина спрочасна до предвічного закону не зовнішнім, а внутрішнім чином. Людина не лише керується цим законом, але і сама управляє, сама передбачає свою долю [5].

Отже, гідність людини впливає з того, що вона сама себе довершує в культурному бутті. Тобто людська культурологічна діяльність завдяки волі, інтелігібельним і сенсильним факторам сприяє можливості максимально наблизити власний мікрокосмос до макрокосмосу. Усвідомлення свого мета антропологічного значення у Всесвіті має викликати самоповагу, повагу до ближнього й володіти почуттям онтологічних прав і свобод. Сповнена такої гідності людина відчуває свою потребу в земному житті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Букреев В.И., Римская И.Н. Этика права: От истоков этики и права к мировоззрению: Учеб. пособие. – М.: Юрайт, 1998. – 336 с. – с.47
2. Капицын В.М. Права человека и механизмы их защиты: Учебное пособие. – М.: ИКФ «ЭКМОС», 2003. – 288 с. – с.68
3. Нерсесянц В.С. Философия права. – М.: Изд. Группа Норма Инфра-М, 1997. – 658с. – с.409
4. Демосфен Речи: в 3х томах. - М.: Памятники истор. мысли, -Т 1,-1994. – с. 600-605
5. Алексеев Н.Н. Основы философии права. – СПб.: Издательство «Лань», 1999. – 256 с. – с.37

С. Б. Цебенко

к.ю.н., доцент кафедри ТІФП,
ІШПО, НУ «Львівська політехніка»

О. Р. Лісник

студентка 4 курсу ІШПО

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Після ратифікації Верховною Радою України Конвенції про захист прав і основоположних свобод (далі – Конвенція), її положення стали частиною законодавства України. Конвенцією передбачено, що держави-учасниці визнають дію Конвенції на своїй території та юрисдикцію Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ або Суд) в усіх питаннях, що стосуються тлумачення і застосування [1].

Як міжнародними договорами, так і національним законодавством України, зокрема Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 року та іншими нормативними правовими актами закріплено, що практика ЄСПЛ є джерелом права і повинна застосовуватися під час розгляду і вирішення справ у національних судах.

Проте, в сучасних реаліях, на жаль, Конвенція не реалізується належним чином, що й спричинило, власне, актуальність дослідження виконання рішень ЄСПЛ.

Розділяємо думку Блажівської Н. Є., яка вважає, що в сфері забезпечення виконання рішень ЄСПЛ законодавче регулювання держав-учасниць Конвенції відрізняється між собою з огляду на певні аспекти, зокрема: наявністю спеціального закону, який регулює процедуру виконання рішень ЄСПЛ; кваліфікацією рішення ЄСПЛ як виконавчого документа; існуванням спеціальної процедури виконання рішень ЄСПЛ, яка відрізняється від процедури виконання рішень національних судів; існуванням

спеціальної статті витрат державного бюджету для виплати грошових компенсацій на підставі рішень ЄСПЛ, можливістю перегляду рішення національного суду на підставі рішення ЄСПЛ [2].

Проте різниця у законодавчому регулюванні процедури виконання рішень Суду не завжди свідчить про переваги чи недоліки їх виконання, оскільки деякі держави відрізняються достатньо високим рівнем правової та політичної культури, і тому їм не потрібне детальне регулювання виконання рішень Суду, адже ці держави створюють необхідну основу для безумовного виконання цих рішень.

Більшість європейських країн не мають спеціального закону, який би регулював процедуру виконання рішень ЄСПЛ. Зазвичай, у цих країнах виконання рішень Суду здійснюється на підставі загальних процедур виконання рішень національних судів. У Німеччині рішення ЄСПЛ не є самодостатнім юридичним документом для процедури примусового виконання. Заявник, який отримав рішення ЄСПЛ на свою користь, має звернутися до національного суду Німеччини з метою отримання «визнання» такого рішення компетентним національним судом за аналогією із процедурою визнання рішень іноземних судів [3].

Якщо розглядати процедуру виконання рішень в Україні, то відповідно до п.8 ч. 1 ст. 3 Закону України «Про виконавче провадження», рішення ЄСПЛ є виконавчим документом, який підлягає примусовому виконанню Державною виконавчою службою України [4].

Однією з умов ефективного та швидкого виконання рішень Суду є наявність у державному бюджеті відповідної країни спеціальної статті витрат для виконання відповідних рішень.

Ще однією із найбільш важливих та ефективних форм забезпечення прав людини є закріплення процесуальної можливості перегляду рішення національного суду, яке стало причиною звернення заявника до ЄСПЛ. Проте в більшості країн не передбачена можливість перегляду судового рішення національного суду на підставі рішення ЄСПЛ. Враховуючи те, що ця процедура є важливою формою забезпечення прав людини, багато європейських країн почали запроваджувати перегляд судових рішень національних судів на підставі рішення ЄСПЛ. Наприклад, в Естонії та Литві процесуальна можливість перегляду судового рішення «у порядку виключного провадження» на підставі рішення ЄСПЛ безпосередньо передбачена у Кримінальному процесуальному, Цивільному процесуальному кодексах, а також у Кодексах адміністративного судочинства обох країн. Водночас, Австрія передбачає таку можливість лише у кримінальних справах. Проте законодавством Італії, Великобританії, Словенії взагалі не передбачено можливості перегляду судових рішень на підставі Рішення ЄСПЛ [5, с.7]

Не лише, закріплення можливості перегляду рішення національного суду забезпечить права людини, а перш за все створення належних форм реалізації рішень ЄСПЛ на національному рівні. Для цього необхідно усунути причини порушення Україною Конвенції, зокрема шляхом упровадження в адміністративну практику європейських стандартів прав людини. Відповідно до чинного законодавства формами реалізації рішень ЄСПЛ в Україні є виплата справедливої сатисфакції, заходи індивідуального характеру та заходи загального характеру [4].

Прикладом застосування додаткового заходу індивідуального характеру є справа «Олександр Волков проти України» у рішенні якої Суд визнав за Україною порушення ст. 6 та ст. 8 Конвенції і постановив поновити громадянина Волкова на посаді судді Верховного Суду України.

Проте, на той час були відсутні механізми, які б забезпечили виконання рішення Суду, оскільки в момент звільнення громадянина Волкова діяв Закон України «Про судоустрій України» відповідно до якого кількість суддів Верховного суду України визначалась Указом Президента України. А згідно Закону України «Про судоустрій та статус суддів» чисельність суддів Верховного Суду України становила 48 суддів [6]. В даному випадку бачимо розбіжність в нормативно-правових актах, що спричинило проблему виконання рішень Суду.

Також досить поширеною є проблема тривалого виконання, або ж взагалі невиконання рішень ЄСПЛ. Зокрема, широкого розголосу набула справа від 15.02.2009 року «Юрій Миколайович Іванов проти України», заява 40450/04, оскільки саме в цій справі ЄСПЛ виніс пілотне рішення і вимушений був визнати проблему невиконання рішень судом України.

В даній справі Суд акцентував свою увагу на тому, що порушення є наслідком несумісної з положеннями Конвенції практики, а також визнав порушення Україною права на справедливий суд та на ефективний засіб юридичного захисту. Європейський Суд з прав людини виявив проблеми з системним довготривалим характером, які спричинили невиконання або тривале виконання рішень

національними судами. В першу чергу це брак коштів в державному бюджеті та бездіяльність державних виконавців, а також недоліки національного законодавства [7].

Варто зазначити, що всі заяви, які стосуються невиконання рішення національних судових інстанцій, відповідно до рішення у справі «Бурмич та інші проти України» мають розглядатися національними органами влади в межах заходів загального характеру, зобов'язання по яких визначені у пілотному рішенні у справі «Юрій Миколайович Іванов проти України». Тобто, подібні випадки мають відразу направлятися для виконання, щоб поновити порушені права, а **Департамент виконання рішень Європейського Суду з прав людини не реагуватиме на звернення, надіслані щодо вищезазначених заяв [8].**

Звичайно, за невиконання рішень ЄСПЛ передбачена відповідальність, зокрема відповідно до положень Статуту Ради Європи у випадку невиконання державою рішення Європейського суду з прав людини до цієї держави може бути застосована санкція у вигляді призупинення членства держави у Раді Європи, або до її виключення з організації. Проте дана проблема потребує, перш за все, вирішення та усунення причин порушення Конвенції в частині виконання рішень ЄСПЛ на національному рівні, а не лише застосування санкцій за їх невиконання [9].

Підсумовуючи вищенаведене варто зазначити, що питання виконання рішень ЄСПЛ є досить важливим, адже реальний захист і відновлення порушених прав особи можуть бути забезпечені тільки тоді, коли рішення, яке постановив Суд буде виконано. Тому необхідно акцентувати свою увагу, перш за все, на тому, що на національному рівні Суди повинні сприяти недопущенню порушень основних прав та свобод людини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: Закон України про ратифікацію від 17.07.1997 № 475/97-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення 11.03.2020).

2. Блажівська Н. Є. Виконання рішень Європейського суду з прав людини. Порівняльний аспект. URL: http://www.vgu.gov.ua/Docs/visnik02_11.pdf (дата звернення 11.03.2020).

3. Мазур Т. В. Значение решений Европейского Суда по правам человека для судебной системы ФРГ. URL: <http://sibac.info/index.php/2009-07-01-10-21-16/3562-2012-08-14-06-03-36> (дата звернення 11.03.2020).

4. Про виконавче провадження: Закон України: від 02.06.2016 №1404-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19> (дата звернення 11.03.2020).

5. Дженинс М., Кэй Р., Брэдли Э. Европейское право в области прав человека (Практика и комментарии). Пер. с англ. – М.: «Права человека», 1997. – С.7.

6. «Олександр Волков проти України» (Oleksandr Fedorovych VOLKOV v. Ukraine): рішення Європейського суду з прав людини у справі від 09.01.2013 (заява № 21722/11). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_947 (дата звернення: 12.08.2019).

7. «Юрій Миколайович Іванов проти України»: рішення Європейського суду з прав людини у справі від 15.10.2009 (заява № 40450/04). База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_479 (дата звернення 11.03.2020).

8. До уваги зацікавлених осіб: інформація щодо рішення ЄСПЛ у справі Бурмич та інші проти України. 28 лют.2018 р. URL: <https://www.coe.int/uk/web/kyiv/-/do-uvagi-zacikavlenih-osib-informacia-sodo-risenna-espl-u-spravі> (дата звернення 11.03.2020).

9. Статут Ради Європи від 31.10.1995 398/95-ВР URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001 (дата звернення 11.03.2020).